

Sygn. akt II CZ 103/15

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSA Janusz Kaspryszyn (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa K. H. i A. H.

przeciwko Portowi Lotniczemu [...]

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 12 lutego 2016 r.,

zażalenia strony pozwanej

na wyrok Sądu Okręgowego w P.

z dnia 27 sierpnia 2015 r.,

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Powodowie A. H. i K. H. wnieśli o zasądzenie od pozwanego Portu Lotniczego [...] kwoty 4.999 zł wraz z ustawowymi odsetkami.

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2015 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwo i zasądził od powodów solidarnie na rzecz pozwanego kwotę 617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 27 sierpnia 2015 r. Sąd Okręgowy na skutek apelacji powodów uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu znaniu, pozostawiając temu sądowi orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji.

Sąd Okręgowy uznał, że w rozpoznawanej sprawie zachodzi potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości w celu dokonania ustaleń, czy nastąpił spadek wartości nieruchomości powodów, a jeśli tak, to czy spadek ten spowodowany był położeniem nieruchomości w granicach obszaru ograniczonego użytkowania wprowadzonego uchwałą z dnia 30 stycznia 2012 r., czy też nastąpił niezależnie od wprowadzenia tego obszaru.

W zażaleniu pozwany wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., 382 k.p.c., 227 k.p.c. i 278 k.p.c. skarżący powołał się także na naruszenie art. 129 ust. 2 p.o.ś.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne, a zaskarżone orzeczenie, mimo nieprecyzyjnego odwołania się do wymogu przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości „w tym kierunku”, tj. ustalenia okoliczności, które wskutek przyjętej przez sąd pierwszej instancji koncepcji nie były przedmiotem ustaleń i analizy przy rozstrzygnięciu sprawy, w całości odpowiada prawu.

Przed wszystkim należy podkreślić, że kontrola dokonywana w ramach zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma charakter formalny, skupiający

się na przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. Oznacza to, że w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia na orzeczenie o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy poddaje kontroli prawidłowość stwierdzenia nieważności postępowania przez sąd drugiej instancji, a jeżeli przyczyną orzeczenia kasatoryjnego były przesłanki określone w art. 386 § 4 k.p.c. - bada, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował wskazane w tym przepisie przyczyny uzasadniające uchylenie orzeczenia sądu pierwszej instancji i czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji. Innymi słowy, bada czy rzeczywiście sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo czy rzeczywiście wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dokonywana kontrola ma przy tym charakter czysto procesowy, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., I CZ 32/14; z dnia 22 maja 2014 r., IV CZ 26/14).

Wskazana przez Sąd Okręgowy podstawa uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji - potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości - została powołana niezasadnie. Wbrew stanowisku sądu drugiej instancji w niniejszej sprawie nie zachodzi potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, co sąd odwoławczy sam akcentuje, dodając, że przeprowadzenie postępowania w całości dotyczy wskazanych przez tenże sąd kluczowych okoliczności, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji, z uwagi na potrzebę przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 *in fine* k.p.c.), stanowi wyjątek od zasady merytorycznego rozstrzygnięcia, a zatem nie może być rozszerzająco interpretowany, ponieważ prowadziłoby to do sprzeczności z istotą postępowania apelacyjnego. Założeniem uregulowania art. 386 § 4 *in fine* k.p.c.

było dopuszczenie możliwości wydania wyroku kasatoryjnego w wypadkach sporadycznych, w których nie doszło do przeprowadzenia dowodów. Nawet zatem konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego w znacznym zakresie nie wypełnia tej przesłanki (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2014 r., I CZ 89/14).

Motywy zaskarżonego wyroku nie wskazują na potrzebę przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Nie można uznać, że spełnia tę przesłankę stwierdzenie konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w celu dokonania ustaleń, czy w przypadku nieruchomości powodów nastąpił spadek jej wartości, a jeśli tak, to czy spadek ten spowodowany był położeniem nieruchomości w granicach obszaru ograniczonego użytkowania wprowadzonego uchwałą z dnia 30 stycznia 2012 r., czy też nastąpił niezależnie od wprowadzenia tego obszaru.

W tym stanie rzeczy, gdy podstawa zażalenia w powyższym zakresie okazała się usprawiedliwiona, konieczne i uzasadnione staje się rozważenie, czy zaskarżony wyrok, mimo błędnego uzasadnienia, odpowiada prawu, a zażalenie, chociaż z innych przyczyn, ostatecznie podlega oddaleniu. W niniejszej sprawie należy ocenić, czy Sąd Rejonowy w świetle merytorycznego stanowiska Sądu Okręgowego rozpoznał istotę sprawy.

Należy podkreślić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przez nierozpoznanie istoty sprawy należy przede wszystkim rozumieć niezbadanie podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia. O sytuacji takiej można mówić, jeżeli np. sąd nie wniknął w całokształt okoliczności sprawy, ponieważ pozostając w mylnym przekonaniu ograniczył się do zbadania jedynie kwestii legitymacji procesowej jednej ze stron lub kwestii przedawnienia, wskutek czego przedwcześnie oddalił powództwo albo jeżeli zaniechał zbadania merytorycznych zarzutów pozwanego, związanych z ewentualną wierzytelnością wzajemną, przysługującą pozwanemu wobec powoda. Innym przykładem nierozpoznania istoty sprawy jest niedokonanie przez sąd pierwszej instancji w sprawie o ustanowienie służebności drogi koniecznej ustaleń dotyczących wysokości wynagrodzenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05; z dnia 20 lipca 2006 r.,

V CSK 140/06; z dnia 17 kwietnia 2008 r., II PK 291/07; z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 661/09; z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10; z dnia 6 września 2011 r., I UK 70/11; z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11 oraz postanowienia z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97; z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97; z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12; z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12 i z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12).

Kontynuując dotychczasowy kierunek orzecznictwa należy przyjąć, że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi również w sytuacji, gdy sąd drugiej instancji dokonał odmiennej niż sąd pierwszej instancji oceny zasady odpowiedzialności strony pozwanej, wskutek czego zachodzi konieczność poczynienia po raz pierwszy ustaleń co do rodzaju i rozmiaru szkody. W takim wypadku nie chodzi tylko o zmianę podstawy prawnej podjętego rozstrzygnięcia, lecz o dokonanie nowych ustaleń faktycznych, ponieważ sąd pierwszej instancji - ze względu na przyjętą koncepcję rozstrzygnięcia - w ogóle nie czynił ustaleń co do rodzaju i wysokości szkody, a tym samym nie rozstrzygnął sprawy co do istoty (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., I CZ 32/14; z dnia 22 maja 2014 r., IV CZ 26/14).

Sytuacja taka wystąpiła w niniejszej sprawie, dlatego trzeba przyjąć, że spełniona została przesłanka kasatoryjnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postaci nierozpoznania istoty sprawy.

Mając powyższe na uwadze należy uznać, że zaskarżone orzeczenie ostatecznie odpowiada prawu. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie i - stosownie do art. 108 § 1 zd. pierwsze w związku z art. 391 § 1 zd. pierwsze, art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. - pozostawił rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.